

Magyar líra egy többnyelvű finn antológiában, többnyelvű líra egy magyar folyóiratban

Absztrakt. Tanulmányomban Csépké Csilla Helsinkiben élő magyar származású költő négy versét elemzem. A versek közül három először egy többnyelvű finnországi antológiában, a *Sulava*-ban jelent meg, majd az *Észak* folyóirat újraközölte őket, kiegészítve egy negyedik verssel. Az elemzésben elsősorban a versek nyelvezére összpontosítok, mivel Csépké három nyelven alkot: angolul, magyarul és finnül. Az angol nyelvű verseket ő maga fordította magyarra. A versek szövegközeli olvasata rámutatott arra, hogy a magyar fordítások inkább újraírásai, mintsem fordításai az angol eredetiknek. Tanulmányomban a szövegekben alkalmazott nyelvváltások különböző szintjeit is azonosítom. A versek kontextusának felvázolásához a transzlingválás, a transzkulturalizmus és a transznacionalizmus témakörében írt legutóbbi finn és magyar elméleti írásokra támaszkodom.

A kissé körülményes címválasztást az indokolja, hogy jelen tanulmányomban Csépké Csilla magyar származású, Helsinkiben élő, elsősorban angolul alkotó költő verseit elemzem, amelyek jórészt 2021 őszén jelentek meg egy többnyelvű finnországi antológiában.¹ A finnországi megjelenést követően a verseket pár hónap eltéréssel az *Észak* folyóirat² is közölte, egy újabb vers kíséretében, amely három különböző nyelven – angolul, finnül és magyarul – íródott.

A címben jelzett többnyelvű finn antológia a Nemzetközi Írószövetség finnországi tagozata által kiírt pályázat eredményeképpen született. A pályázatra olyan szerzők verseit várták, akik Finnországban élnek és alkotnak, de a munkanyelvük nem a finn vagy a svéd.³ A Finnországba érkező szerzők többsége ugyanis csak helyet vált, nyelvet nem.⁴ Ez viszont nagyon megnehezíti a finn irodalmi életbe való

1 MALPICA, Daniel – MANNINEN, Leena – MARISTO, Joonas – TYHTILÄ, Veera (szerk.), *Sulava. Monikielinen kirjallisuus Suomesta: Kokoelma, Multilingual Literature of Finland: Compilation*, Helsinki: Suomen PEN, 2021.

2 *Észak*, Skandinavisztikai folyóirat, 2021/ 1–2.

3 MALPICA, Daniel, *Open Call: Multilingual Book on Freedom of Expression (Finland)*. Facebook. Közzétéve: 2020. október 4-én. Online: <https://www.facebook.com/events/suomen-pen-finnish-pen/open-call-multilingual-book-on-freedom-of-expression-finland/348387813028891/> (Letöltés ideje: 2022. április 01.)

4 TALASKIVI, Katri, *Äidinkieli ja kuuluminen Suomen muunkielisten kirjailijoiden kielivalinnoissa*, Kulttuurintutkimus, 2019/2., 8.

bekapcsolódásukat, hátrányból indulnak a finn irodalmi intézményi rendszer kínálta pályázatokon, publikálási lehetőségektől esnek el. Az antológia főcíme – *Sulava* ‘Olvadó’ – arra a folyamatra utal, amelynek során ezek a szerzők úgy érzik, hogy művészetük kezdetben megfagy az új hazájukban, és ebben a halmazállapotban is marad, mígnem megjelenési lehetőségekhez jutnak, és ezzel megkezdődik a felengedés.⁵ A tárgyalt többnyelvű antológia azáltal, hogy 22 szerző 17 különböző nyelven írt verseinek ad helyet, ehhez az olvadási folyamathoz járul hozzá. Az antológia célja azonban nem az, hogy teljesen beolvassza ezt a jelenséget a finn irodalomba, és így elossa az irodalmi többnyelvűség sajátosságait, hanem a finn irodalmi tér sokrétűségét kívánja megmutatni, és azoknak a szerzőknek a láthatóságát növelni, alkotásaiknak legitimitást biztosítani, akik nem az ország nemzeti nyelvein alkotnak. Ez egyrészt az antológiát keretező esszéken⁶ keresztül valósul meg, amelyekben megkérdőjeleződik a finn irodalom egynyelvűsége, másrészt azon a több mint 52 fordításon keresztül, amelyet 31 fordító/szerző készített el az eredeti nyelven és eredeti írásmód szerint megjelentett versekhez. Finnországban korábban is jelentek meg olyan kiadványok,⁷ amelyek a bevándorló háttérű szerzők műveit igyekeztek előtérbe állítani, az itt tárgyalt kötet az eredeti nyelvű szövegekhez készített nagyszámú fordítások révén emelkedik ki.

Csépke Csilla versei három nyelven szerepelnek a kötetben – magyarul, angolul és finnül. A magyar és az angol nyelvű verzióknál is az ő nevét tüntették fel a szerkesztők, a finn fordítást pedig Kasper Salonen jegyzi. A kötetkompozícióból arra következtethetünk, hogy a versek eredetileg magyarul születtek, a szövegek magyar irodalmi hagyományba ágyazottsága is ezt támasztja alá. Ennek azonban ellentmond a szerző nyilatkozata, mely szerint a verseket először angolul írta meg, s csak később, a pályázatra készítette el a magyar változatukat. Egyik korábbi írásomban⁸ a kötet kompozíciós kérdéseit vizsgálva arra jutottam, hogy bármennyire is igyekeztek a szerkesztők előtérbe helyezni a szerzők többnyelvűségét, Csépke Csilla esetében éppen azt erősítették meg, hogy az a természetes, ha egy szerző az anyanyelvén ír. A versek elrendezésre ugyanis arra enged következtetni, hogy a szerző először magyarul írta meg ezeket a verseket, és csak utána fordította le őket angolra. A szöveggközeli olvasat és a három verzió összevetése arra mutat rá, hogy az angol és a finn nyelvű szövegek sokkal szorosabb kapcsolatban állnak egymással, a finn fordítás az angol alapján készülhetett. Ezzel szemben a magyar nyelvű versek több ponton is lényegesen eltérnek az angol és a finn verzióktól. Ebben az

5 MALPICA, Daniel, *Sulaa, sulautua, kukoistaa (Kirjallisuudesta ja graafisesta suunnittelusta)* = MALPICA – MANNINEN – MARISTO – TYHTILÄ, I. m., 142.

6 Vö. MANNINEN, Leena, *Monikielisyys ympärillämme – Suomessa, kirjallisuudessa ja tässä kirjassa* = MALPICA – MANNINEN – MARISTO – TYHTILÄ, I. m., 10.

7 Vö. CRISOLÓGO, Roxana – MALPICA, Daniel (szerk.), *Sivuvalo. Onko tämä suomalaista kirjallisuutta?*, Helsinki: Radiador Magazine, Sivuvälo (Karu Kartonera). Online: <https://issuu.com/tallerdesensibilizacion/docs/sivuvalo-radiador> (Letöltés ideje: 2022. április 02.). GHASEMI, Mehdi (szerk.), *Opening Boundaries: Toward Finnish Heterolnational Literatures*, Helsinki: Books on Demand, 2019.

8 BALÁZS Renáta, *Többnyelvű irodalom Finnországban – egy kötetkompozíció korlátai és lehetőségei*, Irodalmi Szemle, 2022/5., 64–81.

esetben már nem az a kérdés, hogy melyik készült el előbb, az angol vagy a magyar változat, hanem inkább az, hogy miben állnak a magyar nyelvű verzió eltérései, és hogyan változik meg a magyar nyelvű versek értelmezése az angol és a finn változathoz képest. Az *Észak* folyóiratban megjelent háromnyelvű vers, az *Uskallanko mä?*⁹ látszólag felszámolja a Csépké költészetében használt nyelvek közötti hierarchiát és egyértelműen elkülöníthető voltukat, ráadásul az angol és a magyar mellett megjelenik a finn is. Ha csak a szövegek nyelvét vesszük figyelembe, akkor a versek egyszerre három irodalmi mezővel is kapcsolatba lépnek. A három közül a továbbiakban a finnre és magyarra koncentrálok, a többnyelvű irodalom kontextuális és poétikai szempontjait állítom az elemzésem központjába, illetve a fordítás–újrírás elméleti kérdéseit is érintem.

Az irodalmi szövegek nyelvi, kulturális és nemzeti hovatartozását felvető kérdések meghatározó pozíciót foglalnak el az utóbbi évek irodalomtudományos kutatásaiban. Ezt támasztja alá az immár ötödik éve megrendezésre kerülő *Transzkulturalizmus és bilingvizmus*¹⁰ konferenciasorozat is, a 2022-ben megrendezett *Az interkulturalitás poétikái*¹¹ című konferencia, de megemlíthetjük Thomka Beáta *Regénytapasztalat. Korélmény, hovatartozás, nyelvváltás*¹² című 2018-ban megjelent tanulmánykötetét is. Ezek a szempontok központi helyet foglalnak el a finn irodalomtudományos diskurzusban is, ahogy arra a *Kansallisen katveesta. Suomen kirjallisuuden yllirajaisuudesta* 'Ki a nemzeti takarásából. Az irodalom határok fölöttiségéről'¹³ tanulmánykötet már címében is utal. Ezekhez a szempontokhoz az *irodalmi transzok*¹⁴ hármás paradigmatis rendszere – a transznacionalizmus, transzkulturalizmus, transzlingválás – adekvát értelmezési keretet kínálhat.

A transznacionális fordulat¹⁵ az irodalomtudományban Paul Jay nevéhez fűződik, és szorosan kapcsolódik a metodológiai vagy módszertani nacionalizmus¹⁶ elméletéhez. Azokban a kutatásokban, amelyekben a módszertani nacionalizmus érvényesül, a nemzeti természetes vizsgálandó egységként van jelen. A módszertani nacionalizmus lenyomatait hordozzák magukon azon irodalomtörténeti kézi-

9 Csilla CSÉPKÉ, *Uskallanko mä?*, *Észak*, 2021/1–2., 110–115.

10 *Transzkulturalizmus és bilingvizmus 5. Nemzetközi tudományos konferencia*, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, 2022. szeptember 5–6.

11 *Az interkulturalitás poétikái*, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, 2022. február 24–25.

12 THOMKA Beáta, *Regénytapasztalat. Korélmény, hovatartozás, nyelvváltás*, Budapest: Kijárat Kiadó, 2018.

13 GRÖNSTRAND, Heidi, *Kirjallisuushistoria, kansakunta ja kieli. Monikielisyyden metodologisen nationalismin haasteena = Kansallisen katveesta. Suomen kirjallisuuden yllirajaisuudesta*, szerk. Uö et al., Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2016, 38–59.

14 Ehhez lásd még: BALÁZS Renáta, *A transznacionális megközelítések kontextuális különbségei a finn és a magyar irodalomban*, Erdélyi Múzeum, 2022/3., 38–56.

15 JAY, Paul, *Global Matters: The Transnational Turn in Literary Studies*, Ithaca: Cornell University Press, 2010.

16 WIMMER, Andreas – GLICK SCHILLER, Nina, *Módszertani nacionalizmus és azon túl: nemzetállam-építés, migráció és társadalomtudományok*, Magyar Kisebbség: Nemzetpolitikai Szemle, 2005/3–4., 164–210.

könyvek is, amelyek a nemzeti fejlődés mesternarratíváiként jöttek létre, és megfedkeztek az egyszerre több nyelven, több kultúra között alkotó szerzőkről.¹⁷ A transznacionális megközelítés nem a nemzeti fogalmának lecserélést kezdeményezi, hanem a terminus kitágítását az államhatárokat átlépő jelenségek esetében. A Corniş-Pope és John Neubauer szerkesztette kelet-közép európai irodalomtörténet¹⁸ már ennek jegyében íródott. A finn irodalomtudományos diskurzusban a transznacionális fordításaként az *ylirajainen* 'határok fölötti' elnevezés terjedt el, amely nem pusztán a finn fordítása az eredetinek, hanem annak meghaladása. A *transznacionalizmus* fogalma ugyanis az elnevezésben még akkor is kötődik a nemzetállami kerethez, amikor megkérdőjelezi azt.¹⁹ Csépké Csilla avagy Csilla Csépké költészete nagyon könnyen a senkiföldjén találja magát, ha a magyar, illetve a finn irodalomra Magyarország vagy Finnország területén, kizárólag magyar, illetve finn/svéd nyelven születő irodalomként gondolunk.

A finn irodalomtörténeti koncepciókat a '90-es években Finnországba érkező bevándorlók művei állították kihívás elé. A finn irodalom transznacionalizálódása a 2010-es évekhez köthető,²⁰ amikor Alexandra Salmela szlovák származású, finnül is író szerző regényét jelölték a legrangosabb finn irodalmi díjra, de mivel Salmela akkor még nem volt finn állampolgár, csak finnül írt, a jelölés szabályellenesnek bizonyult; ennek hatására megváltoztatták a díj szabályzatát – a Finlandiát ma már megkaphatja bármely arra érdemes mű, függetlenül a szerző állampolgárságától. A bevándorlók által írt irodalom nevesítése és kategorizálása irodalomtudományos diskusziók eredményeképpen fokozatosan ugyan, de egyre semlegesebbé vált. A *bevándorló/migráns irodalom* elnevezés lecserelésére azért volt szükség, mert a fogalomhoz számos sztereotipikus előfeltevés és megbélyegzés társult, ahogy az *újfinn irodalom* fogalma is használhatatlannak bizonyult, mivel ebben is a *régi/ősi/eredeti* és az *új* közötti különbségre került a hangsúly.²¹ A jelenlegi finn irodalomtudományos diskurzusban a fentebb tárgyalt *határok fölötti* irodalom fogalmát alkalmazzák abban az esetben, ha a szövegek nemzeti, kulturális, nyelvi, nemi határokat lépnek át. A határok fölötti irodalom, akárcsak a transznacionális iroda-

17 POLLARI, Mikko – NISSILÄ, Hanna-Leena – MELKAS, Kukku et. al: *National, Transnational and Entangled Literatures: Methodological Considerations Focusing on the Case of Finland = Rethinking National Literatures and the Literary Canon in Scandinavia*, szerk. LÖNNGREN, Ann-Sofie et al., Newcastle upon Tyne, 2015, 2–29.

18 CORNIŞ-POPE, Marcel – NEUBAUER, John (szerk.), *History of the Literary Cultures of East-Central Europe*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2007.

19 GRÖNSTRAND, Heidi – KAURANEN, Ralf – LÖYTTY, Olli et. al, *Johdanto. Ylirajainen kirjallisuudentutkimus ja deterritorialisoiva lukutapa* = Uö et al., *Kansallinen katveesta. Suomen kirjallisuuden ylirajaisuudesta*, Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura, 2016, 22.

20 NISSILÄ, Hanna-Leena, *Women Writers with Im/migrant Backgrounds: Transnationalizing Finnish Literature – Perspectives on the Reception of Debut Novels by Lindén, ElRamly, Abu-Hanna and Salmela = Migrants and Literature in Finland and Sweden*, szerk. RANTONEN, Eila – GRÖNDHAL, Satu, Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2018, 113–138.

21 A finnországi bevándorlóirodalom fogalomtörténetéhez magyarul lásd: BALÁZS Renáta, *Periféria a centrumban: perspektívák a finn nemzeti irodalomtörténet-írásban*, Tiszatáj, 2019/12., 64–71.

lom, elsősorban egy olyan szemléletbeli váltást jelöl, amely lehetővé teszi, hogy egy-egy irodalmi alkotás egyszerre több irodalmi mezőhöz is tartozhasson. Thomka Beáta indoklásával: „Az emigráns, migráns és posztmigráns alkotók vagy nyelvet váltanak vagy nem, ám hoznak-visznek értékeket, melyekre két irányból várják az értelemadás válaszait.”²² Csépe Csilla versei mind a finn, mind a magyar (nemzeti) irodalom felől értelmezhetővé válhatnak. Míg a finn irodalomban a bevándorlók által írt irodalmak készítették az irodalomtudósokat a nemzeti irodalom újragondolására, s egyúttal az őshonos és történelmi kisebbségek – svédek, számik, tatárok, oroszok, romák, zsidók stb. – irodalmának újrapozicionálására, addig a magyar irodalomban a határon túli, illetve az emigráns irodalommal kapcsolatban merült fel annak a kérdése, hogy „Mi a magyar a magyar irodalomban?”²³ Dánél Mónika a többnyelvűség irodalomtörténeti, társadalmi és poétikai lehetőségeit vizsgáló tanulmányában Rogers Brubaker nyomán arra mutat rá, hogy a két irodalmi jelenség két különböző irányú mozgás eredményeképpen jött létre. A határon túli irodalmakat a térképek mozgása, az országhatárok újrendeződése, míg az emigráns irodalmat az emberek mozgása, a külföldre távozott alkotók hívták életre, de mindkét kategória „többnyelvűsége problematizálja az országhatárokon átnyúló kánonstruktúrákat és irodalomtörténeti leíró rendszereket.”²⁴

A Wolfgang Welsch révén elterjedt transzkulturális megközelítés Németh Zoltán meghatározásában egy olyan, a nyelvi és kulturális határátlépéseket vizsgáló irodalomtudományi irányzat, amely abban különül el az inter- és multikulturális-tól, hogy a kultúrák alapvető létmódjának az érintkezések alapján létrejövő kulturális hibriditást tekinti.²⁵ Welsch a herderi kulturális egyneműséggel szemben állítja, hogy a kultúrák nem monolitok, hanem folyamatosan átjárják egymást, a kulturális homogenitás pedig már nem érvényesíthető korunk társadalmára.²⁶ Németh Zoltán ezt a megközelítést történetileg is kiterjeszti, *Hogyan írjunk transzkulturális irodalomtörténetet?*²⁷ című tanulmányában ugyanis azt vizsgálja, hogy mennyire alkalmazható a transzkulturalizmus a korábbi korok irodalmi műveire. A finn elméleti térben szintén megkülönböztetik a *régi* és az *új határok fölötti* irodalmat.²⁸ Előbbi azoknak a finnországi kisebbségeknek az irodalmát jelöli s egyben állítja elő-

22 THOMKA, I. M., 52.

23 SCHEIN Gábor, *Az emigráció mint a magyar irodalomtörténeti gondolkodás szerkezeti problémája*, Irodalomtörténet, 2019/1., 8.

24 DÁNÉL MÓNIKA, *Többkultúrájú terek akcentusai. A többnyelvűség poétikai, irodalomtörténeti és társadalmi lehetőségei*, Partitúra, 2021/1., 13.

25 NÉMETH ZOLTÁN, *Pluricentrikus nyelv és transzkulturalizmus a kortárs határon túli magyar irodalmakban.* = *Transzkulturalizmus és bilingvizmus a kortárs közép-európai irodalmakban*, szerk. Uő – Magdalena ROGUSKA, Nyitra: Közép-európai Tanulmányok Kara, 2018, 62.

26 WELSCH, Wolfgang: *Tranculturality – the Puzzling Form of Cultures Today.* = *Spaces of Culture: City, Nation, World*, szerk. FEATHERSTONE, Mike – LASH, Scott, London: Sage, 1999, 194–213.

27 NÉMETH ZOLTÁN, *Hogyan írjunk transzkulturális irodalomtörténetet?* Partitúra, 2022/1., 3–12.

28 NISSLÄ, Hanna-Leena, „*Sanassa maahanmuuttaja on vähän kitkerä jälkimaku*”: kirjallisen elämän yllirajaistuminen 2000-luvun alussa Suomessa, Oulu: Olun yliopisto, 2016, 26.

térbe, akik már az 1990-es években érkező bevándorlók előtt jelen voltak Finnországban, ők a történelmi orosz kisebbségek, tatárok, romák, zsidók és számik. A finn irodalmi tér tehát, annak ellenére, hogy Finnországot sokáig kulturális homogén országnak tartották, mindig is magában hordozta a transzkulturális irodalmi művek létrejöttének lehetőségét. A magyar irodalomban is kimutathatóan létrejöttek transzkulturális érintkezések, melyek leglátványosabb példáit a határon túli irodalmakban, pl. Bodor Ádám prózájában találjuk. Csépe Csilla költészetében a magyar–finn kulturális találkozásokat a kivándorlás–bevándorlás keretezi.

A nemzeti és kulturális határátlépések magában az irodalmi szövegek nyelvében is tetten érhetők. Yasemin Yildiz nevéhez fűződik az egynyelvűség paradigmájának bírálata,²⁹ amelynek hasonló a működése a módszertani nacionalizmushoz, itt azonban nem a nemzet, hanem az anyanyelv képezi az irodalmi szövegek egyetlen elfogadható értelmezési módját. Az egynyelvűség paradigmájának érvényesülése például az irodalomtörténet-írásokban oly módon érhető tetten, hogy a párhuzamosan több nyelven alkotó szerzők egynyelvűekként jelennek meg, műveik közül csak a feltételezett anyanyelvükön írt alkotásokat tárgyalják. A finn irodalomtörténetekben így hallgattak hosszú ideig arról, hogy a finn nyelvű regény atyjának tartott Aleksis Kivi pályafutása kezdetén svédül is írt.³⁰ A többnyelvűség kérdésének még összetettebb aspektusában az egyes nyelvek homogenitása kérdőjeleződik meg. A translíngválást a kritikai szociolingvisztika központi fogalmaként több különböző jelentésben is használják, létrejöttét elsősorban a többnyelvű beszélők megnyilatkozásainak leírása motiválta és elméleti keretként arra ad lehetőséget, hogy az egyes nyelveket és nyelvváltozatokat ne egymástól egyértelműen elkülönülve személjük.³¹ Az irodalmi szövegekben megjelenő többnyelvűség – a translíngváló irodalom – megközelítésére is több elmélet született. Németh Zoltán a pluricentrikus nyelvekből kiindulva elemzi az olyan határon túli – szlovákiai, romániai, vajdasági magyar nyelvváltozatok irodalmi megjelenéseit, amelyek a magyar standardhoz képest valamilyen új minőséget hoznak létre a kulturális és nyelvi érintkezések révén.³² Marianna Degunatti és Domokos Johanna szintén kidolgoztak egy elméleti keretet az irodalmi szövegekben előforduló kódváltások leírására.³³ A szerzőpáros célja egyrészt a magyar irodalom egynyelvűségéről alkotott előfeltevések lebontása, másrészt olyan konkrét elemzési módszerek kidolgozása, amelyek segíthetnek a többnyelvű irodalmi szövegek feldolgozásában, a kódváltások ugyanis egyaránt hozzájárulnak a lokalitás és a kulturális sokszínűség megmutatásához.

29 YILDIZ, Yasemin: *Beyond the Mother Tongue. The Postmonolingual Condition*, New York: Fordham University Press, 2012.

30 HEIDI GRÖNSTRAND, *I. m.*, 44.

31 BODÓ Csanád – HELTAI János Imre, *Mi a kritikai szociolingvisztika? Elmélet és gyakorlat*. Magyar Nyelvőr, 2018/4., 505–523. Online: http://real.mtak.hu/93158/1/Magyar_Nyelvor2018.4.Beliv-505-523.pdf (Letöltés ideje: 2021. október 20.)

32 NÉMETH Zoltán, *I. m.*, 2018.

33 DOMOKOS, Johanna – MARIANNA DEGANUTTI, *Four major literary code-switching strategies in Hungarian literature. Decoding monolingualism*, Hungarian Studies Yearbook, 2021/1, 43–63.

Ennek érdekében kidolgoztak egy 0-5-ig terjedő skálát az irodalmi kódváltások különböző szintjeinek megragadásra.³⁴ A 0. szinten az idegen nyelv még csak indirekt, utalásos formában jelenik meg, az utolsó, 5. szinten azonban a szöveg érthetősége is felszámolódhat az idegen nyelvi elemek szavakba, mondatokba ékelése miatt. Csépe Csilla költészetében a skálának az első három szintjével találkozhatunk, de egy versen belül akár többféle kódváltás is megfigyelhető. A 0. szintű kódváltás esetében még csak utalás formájában azonosítható a nyelvváltás, az 1. szinten idegen nyelvű szavak, a 2. szinten teljes mondatok ékelődnek a főszövegbe, míg a 3. szintű kódváltások során az idegen nyelvű szövegek beékelése majdnem dekonstruálja a nyelvi mátrixot. A továbbiakban ezeket a kódváltásokat és kulturális-poétikai értelmezéseiket mutatom be a fordítás-újraírás szempontja mellett.

André Lefevere nevéhez fűződik az a fordításeleméleti megközelítés, amely szerint a fordítás az eredeti szövegnek olyan értelemben való újraírása, hogy a végeredmény egy, a forrásnyelvi szövegtől ideológiailag és poétikailag is eltérő szöveg lesz, melynek eszközei a célnyelvi elemek beiktatása és az intertextuális utalások is lehetnek.³⁵ Vándor Judit Popovičra hivatkozva a szerzői fordításról írja, hogy a forrásnyelvi és célnyelvi szöveg ebben az esetben sem fog teljesen megegyezni, mivel egy új kommunikációs csatorna nyílik meg, „a szerző-fordító pedig szintén nem önmagának, hanem egy másik közegnek fordít, és figyelembe kell vennie ennek a közegnek az elvárásait. Ebben az esetben elmosódik a határ a fordítás és a szerzői átdolgozás között.”³⁶ Csépe Csillának a *Sulava*-kötetben megjelent magyar nyelvű versei az angol nyelvű szövegek lefevere-i értelemben vett újraírásai, melyek eredeti szövegekhez képest új tartalmi-poétikai jellemzőkkel bírnak. Az irodalmi szöveg nyílt rendszer, így többféle értelmezést tesz lehetővé, és maga a fordítás sem tudja megkerülni az értelmezés fázisát.³⁷ A továbbiakban elsősorban a finn és a magyar nyelvű szövegekre koncentrálok, mivel a legnagyobb eltérések a szerző saját szövegváltozatai között vannak, Kasper Salonen a (feltételezhetően) angol verzióból készített fordítására csak utalok helyenként.

*Az otthon ott van, ahol*³⁸ című vers témája a kivándorlás, az otthontól való elszakadás, a hazaárulás. Az új és a régi haza lokációját nyelvileg az 1. szintű szövegbeli kódváltás jelöli – a *mamu* szó beleírása mind a magyar, mind az angol³⁹ változatba. A *mamu* a finn nyelvben a bevándorlókra használt pejoratív megnevezés, a magyar nyelvben a *migráns*, *migráncs* bírnak hasonló negatív tartalommal. Az eredeti formában hagyott *mamun* kívül a környezet leírása is segíti a finnországi helyazonosítást, a finnek metaforikusan a *szőke kék tenger* jelöli. A másik, a régi, elhagyott otthon Magyarországhoz, sőt Nagy-Magyarországhoz kötődik, ezt a kötődés is nyelvi-

34 Uo., 48.

35 André LEFEVERE, *Mother Courage's Cucumbers. Text, System and Refraction in a Theory of Literature = The Translation Studies Reader*, szerk. VENUTI, Lawrence, London and New York: Routledge, 2000, 239–255.

36 VÁNDOR Judit, *Adaptáció és újrafordítás*, Fordítástudomány, 2007/1, 52.

37 Uo., 54.

38 CSÉPE Csilla, *Az otthon ott van, ahol* = MALPICA – MANNINEN – MARISTO – TYHTILÄ, *I. m.*, 28.

39 UŐ, *Home is where* = MALPICA – MANNINEN – MARISTO – TYHTILÄ, *I. m.*, 28.

leg, a *Himnuszra* való intertextuális utalás révén teremődik meg: „A medence a Kárpátok ölen / Bölcső s majdan sír.” A vers beszélője számára egyrészt az otthonkeresés áll a középpontban, ahogy ezt az utolsó szakasz retorikai kérdésében meg is fogalmazza: „Mi az, hogy otthon?” A kérdést az indokolja, hogy az első szakasz alapján a vers beszélője új otthonában, Finnországban is kívülálló, mivel nem úgy néz ki, mint ahogy sztereotipikusan elképzeljük a finneket. A versből nemcsak a beszélő külseje, de maga a szöveg is „ordítja” az idegenséget, a *mamu* eredeti nyelvi formájával ugyanis teljesen kilóg a magyar nyelvű szöveggörnyezetből. A beszélő maga mögött hagyott országa pedig szintén nem ad lehetőséget az otthonosság gondolatának, a haza kivetí magából, mintegy hazaárulóként kezelve őt. A versben a magyarok, a finneket és a finnországi bevándorlók közötti viszonyok alkotják a kulturális kapcsolódásokat. A vers zárlatában az otthonkeresés identitáskeresésbe fordul át: „Mi az, hogy otthon? / Ki az az én”, felvetve azt az értelmezési lehetőséget, hogy az otthonhoz vezető út elsősorban önmagunkon keresztül vezet. Az angol és a magyar szöveg első szakaszában a legszámottevőbb különbség a másságot jelölő megszemélyesített testrészek – „Júdás-szín fürtök / Borostyán szemek / Napra forgó szeplők” – viselkedésében fedezhető fel. Míg az angol verzióban ezek integetnek/hullámanak – *wave* –, addig a magyar szövegben „Szavak nélkül ordítják” a beszélő másságát. A magyar igehasználát sokkal erőteljesebb indulatot fejez ki, amelyet a szerkezetben rejlő – a szavak nélküliség, némaság és ordítás közötti – feszültség még tovább fokoz. Ugyanez az erősebb fogalmazás érhető tetten a második szakaszban is. A beszélő az angolban olyan árulóként, tékozló lányként jelenik meg, aki gazdasági érdekből hagyta ott a hazáját: „the prodigal daughter. / Traitor, who left for shiny glass beads.” A magyar szöveg viszont nem a gazdasági kivándorlást, hanem sokkal súlyosabbat, hazaárulást implikál: „A tékozló lányra, / A szívet cserélt árulóra.” A hazáját elhagyó „áruló” a magyar változatban jóval súlyosabb vétséget követ el, hiszen egyenesen „szívet cserél.”

A *Nyelvtörő*⁴⁰ című versnek is az identitáskeresés a témája. A versben a beszélő identitása idegenek megszólításában, magában a nyelvben bizonytalanodik el. Ahogy az idegenek nem tudják kimondani a beszélő nevét, úgy merül fel a kérdés, hogy „Ki az az én, / Ha nomen est omen?” A magyar és az angol verziók⁴¹ között itt is lényeges különbségek fedezhetőek fel. Az identitás széttörözöttségét úgy viszi színre a vers, hogy a hangzását dokumentálja annak, ahogy nem tudják kimondani a beszélő nevét. A „Sz... Ksz... / Kszepke?” sorokból arra következtethetünk, hogy magáról a szerző nevééről van szó – Csépké Csilla, amelynek a kiejtését különösen megnehezítik a magyar *cs* hangok. A névre való utalás mindkét szövegben nyelvi- leg is jelöli a kimondás bizonytalanságát, de az angolhoz képest a magyar változatban az elhallgatást, a néma bizonytalanságot a nyelvi töredezettség is létrehozza: „Hab – hab – habozás” – áll a magyarban, „Falters” – olvashatjuk az angolban, ahol a szó írásos képe nem adja vissza a szó jelentését – habozik. A hangos próbálkozásokot is egy-egy betoldott sorral még inkább kiemeli a magyar verzió: „Sz... Ksz... / Kszepke? // Sz... Ksz... / Kszill?”, míg az angolban csak ennyi áll: „S... Ks... // Ch...

40 Uő, *Nyelvtörő* = *Uo.*, 29.

41 Uő, *Jawbreaker* = *Uo.*, 29.

Chill?” Az utolsó szakaszban szintén egy betoldott retorikai kérdéssel bővül a magyar szöveg: „Hab – hab – habogás. / Ki az az én? / Egy tucat kiejthetetlen más-salhangzó.” Azáltal, hogy a szakasz központi helyére kerül ez a retorikai kérdés, mintegy a vers értelmezését ismét az identitásproblémák felé irányítja. A versben kódváltás is azonosítható. A „nomen est omen” latin szállóige kevésbé akasztja meg az olvasást, mivel a jelentése – a név előrejelzi a sors alakulását – az általános műveltség részét képezi. A versben a második kódváltás akkor történik, amikor idegenek próbálják kiejteni a beszélő nevét. Az íráskép ugyan a magyar nyelv betűrendszerét használja, de az idegenül hangzó nevet jelöli: „Kszepke // Kszill”, így az írott és a hangzó beszéd közötti különbség feszültsége is megjelenik. Ezt a kódváltást tekinthetjük 4. szintűnek is, mivel nemcsak tematikusan van jelen az idegen, a másik nyelvre való utalás a szövegben, hanem a szöveg érthetősége is kérdéssé válik.

A kötetben szereplő utolsó vers nem tartalmaz ugyan nyelvek közötti kódváltást, de a magyar változat az angolhoz képest sokkal erősebb intertextuális kapcsolatokat épít ki a magyar irodalommal. Mind az angol, mind a magyar szöveg már a címében szövegközi viszonyt hoz létre Csáth Géza *A kis Emma* című novellájával. Az utolsó szakaszban pedig nemcsak utalás történik a Csáth-műre, hanem a mű tovább is íródik. A novellában a felakasztott kislány arca a padlás fényviszonyai miatt nem látható jól, a vers zárlatában viszont éppen erről olvashatunk: „Az arca előbb vörös lett, kékes, majd fekete.”⁴² A magyar és az angol szöveg között a legnagyobb különbség az első négy szakasz ismétlődő felütésében áll, angolul ez a következő: „Mom had three jobs. She didn't have time.”⁴³ Magyarul viszont ezt olvashatjuk: „Anyám ment és teregetett némán”. A magyar változat az angol fordítása helyett még szorosabb intertextuális kapcsolatba lép a magyar irodalommal, amikor József Attila *Mama* című versére utal szövegszerűen. A magyar szöveg más pontokon is eltér az angoltól. Utóbbiban az első szakaszban azt olvassuk, hogy „Sister made friends with fictive characters.”, magyarul viszont az áll, hogy „nővérem barátokra lelt lapról lapra”. A magyar változat sokkal áttételesebben fogalmaz, mint az angol. Ugyanez érvényes az első szakasz utolsó sorára is: „I had trauma and reading disorders” – „Csendjeim tégláiból épült kínzókamra”. Az angol változat direkt fogalmazása helyett a magyar szöveg komplexebb képekben fogalmaz, az olvasási zavart kihagyva a beszélő lelkiállapota kerül a fókuszba. A második szakasz utolsó sorában az angol verzióban a beszélő számára az ad enyhülést, hogy a nővére megengedi, hogy az ő szobájában aludjon. A magyar változatban a nővér hössé lényegül át: „Éjjel aztán hős-örizte kishúga rém álmát.” A kis Emma halálát megörökítő utolsó szakasz is részletesebb a magyar változatban: „Eleinte hadonászott a kezeivel / Vékony kis fehér harisnyás lábaival nagyokat rúgott”. Az angol verzióból hiányzik az előrejelzés funkcióját betöltő *eleinte* határozószó, de Emma is teljesebb alakban szerepel, nemcsak a lábának, de a kezének a küzdő mozdulatait is rögzíti a magyar szöveg. A magányos és figyelemhiányos gyerekkor az angol szövegben elsősorban csáthi intertextusokon keresztül válik értelmezhetővé, a magyar szöveg azonban a későmodern magyar líra egyik legismertebb alkotását is bevonja az ér-

42 Uő, *A kis Emma* = Uo., 30.

43 Uő, *Little Emma* = Uo., 30.

telmezés folyamatába. Csáth novellája angolul (*Little Emma*)⁴⁴ és finnül (*Pikku Emma*)⁴⁵ is megjelent az 1980-as években, az utalások tehát mind az angol, mind a finn olvasók által felismerhetők lehetnek. A magyar nyelvű változat viszont sokkal inkább lehorgonyozza a magyar irodalmi hagyományban a verset.

A tanulmány tárgyát képező negyedik szöveg, az *Uskallanko mä?*⁴⁶ nem az eddig tárgyalt többnyelvű antológiában jelent meg ugyan, de az *Észak* folyóirat a kötet versei mellé helyezi, illetve egy interjúval is keretezi. A vers egy háromnyelvű alkotás – finnül, angolul és magyarul íródott. Az *Észak*ban készült hozzá egy teljesen magyar nyelvű fordítás is, ennek elemzését most nem érintem. A szöveg tétje a címben is kiemelt 'Van-e merszem?' kérdés lesz, amely arra vonatkozik, hogy veheti-e a beszélő a bátorságot arra, hogy az anyanyelvétől eltérő nyelven írjon. A kérdésre a válasz maga a szöveg lesz háromnyelvű alkotásként. A Degunatti–Domokos páros osztályozása szerint ebben már harmadik szintű kódváltás figyelhető meg, mivel a három nyelv folyamatosan egymásba épül, és elmosódnak az egyes nyelvek közötti határok, a nyelvi rendszer pedig majdnem teljesen dekonstruálódik. A versben az angol és a finn részek teljesen feltételezik egymást, az egyik nyelven elkezdett gondolat a másikon fejeződik be: „Uskallanko mä kirjoittaa epätäydellisesti / Epäsäännöllisesti / Butchering the grammar / With overusing paritiivi / And all messed up astevaitettu / Pluskvamperfekti / Not quite perfectly.” Annak az olvasónak, aki mindkét nyelvet ismeri, ezek a sorok érthetőek, értelmi szempontból nem esik szét a vers. Bármily meglepő is, a nyelvtan felől nézve is megállja a helyét a szöveg, a finn és az angol részek nem hibásak, csak azt kell eldönteni, hogy melyik nyelv grammatikája felől olvassuk a szöveget. A versben szerepel egy magyar nyelvű szövegbetét is, amely szintén kihívás elé állítja a magyar nyelvű olvasót: „Hullámzó-nevető kecskek / Puha pék és bék / Suttogó esek és / Hemzsegő csengő-zizgő affrikáták / Neked halandza / Nekem minden, mi élet.” A magyarul írt szövegrész egyes pontjai akár nehezebben is értelmezhetőek, mint az angol vagy finn szövegrészek, amely jelzi, hogy azon szövegek esetében is, amelyeknél nincs nyelvi akadály, az irodalmi mű nyitottságából fakadóan az olvasónak az értelmezés kihívásaival kell szembenéznie. A vers központi témája az akcentus, az akcentusos beszéd legitimitása, de ez csak tematikusan valósul meg, a versnyelv maga nem lesz akcentusos. A többnyelvűség viszont a vers legitim létmódja lesz, ahogy a transzkulturális összefonódások is alapállapotként és nem kivételként jelennek meg az egymás megértésére tett versbeli törekvésekben.

Csépke Csilla versei, annak ellenére, hogy nem Magyarországon és elsősorban nem is magyarul születnek, igényt tarthatnak a magyar olvasó figyelmére. Az angol szövegek is kapcsolatba lépnek a magyar irodalmi hagyománnyal, de a magyar nyelvű változatokban ez a kapcsolat kimutathatóan szorosabb. A szerzői önfordítás, újraírás során a versek értelmezési szempontjai is megváltoznak, az eredetitől

44 CSÁTH, Géza, *Little Emma = The Magician's Garden and Other Stories*, ford. KESSLER, Jascha, vál. D. BIRNBAUM, Marianna, New York: Columbia University Press, 1980, 91–100.

45 CSÁTH Géza, *Pikku Emma = Miljoona kilometriä Budapestiin: valikoima unkarilaisia novelleja 1909–1986*, ford. LAUNONEN, Hannu, Helsinki: WSOY, 1987.

46 Csilla CSÉPKE: *Uskallanko mä? = I. m.*, 110–115.

eltérő ideológiai töltetet kapnak. Megjelenési helyüket, nyelvüket, témájukat tekintve Csépké Csilla versei nem értelmezhetők a 19. századtól használatban lévő nemzeti irodalom keretein belül, amelynek uralkodó paradigmája még mindig az egynyelvűség. A versek olyan transznacionális, transzkulturális és transzlingvális kiindulópontokból és aspektusokból íródtak, hogy irodalomtörténeti elhelyezésükre a nemzeti irodalom mibenlétének újragondolására van szükség. Ebből a szempontból Csilla Csépké/Csépké Csilla versei előbb találhatnak otthonra a finn, mint a magyar irodalomtörténet-írásban.

Irodalom

- BALÁZS Renáta, *A transznacionális megközelítések kontextuális különbségei a finn és a magyar irodalomban*, Erdélyi Múzeum, 2022/3., 38–56.
- BALÁZS Renáta, *Periféria a centrumban: perspektívák a finn nemzeti irodalomtörténet-írásban*, Tiszatáj, 2019/12., 64–71.
- BALÁZS Renáta, *Többnyelvű irodalom Finnországban – egy kötetkompozíció korlátai és lehetőségei*, Irodalmi Szemle, 2022/5., 64–81.
- BODÓ Csanád – HELTAI János Imre, *Mi a kritikai szociolingvisztika? Elmélet és gyakorlat*. Magyar Nyelvőr, 2018/4, 505–523. Online: http://real.mtak.hu/93158/1/MagyarNyelvor_2018.4.Beliv-505-523.pdf (Letöltés ideje: 2021. október 20.)
- CORNIŞ-POPE, Marcel – NEUBAUER, John (szerk.), *History of the Literary Cultures of East-Central Europe*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2007.
- CRISOLÓGO, Roxana – MALPICA, Daniel (szerk.), *Sivuvulo. Onko tämä suomalaista kirjallisuutta?*, Helsinki: Radiador Magazine, Sivuvulo (Karu Kartonera). Online: <https://issuu.com/tallerdesensibilizacion/docs/sivuvulo-radiador> (Letöltés ideje: 2022. április 02.).
- CSÁTH, Géza, *Little Emma = The Magician's Garden and Other Stories*, ford. KESSLER, Jascha, vál. D. BIRNBAUM, Marianna, New York: Columbia University Press, 1980, 91–100.
- CSÁTH, Géza, *Pikku Emma = Miljoona kilometriä Budapestiin: valikoima unkarilaisia novelleja 1909–1986*, ford. LAUNONEN, Hannu, Helsinki: WSOY, 1987.
- CSÉPKE, Csilla, *A kis Emma = Sulava. Monikielinen kirjallisuus Suomessa: Kokoelma, Multilingual Literature of Finland: Compilation*, szerk. MALPICA, Daniel – MANNINEN, Leena – MARISTO, Joonas – TYHTILÄ, Veera, Helsinki: Suomen PEN, 2021, 30–31.
- CSÉPKE, Csilla, *Az otthon ott van, ahol = Sulava. Monikielinen kirjallisuus Suomessa: Kokoelma, Multilingual Literature of Finland: Compilation*, szerk. MALPICA, Daniel – MANNINEN, Leena – MARISTO, Joonas – TYHTILÄ, Veera, Helsinki: Suomen PEN, 2021, 28.
- CSÉPKE, Csilla, *Home is where = Sulava. Sulava. Monikielinen kirjallisuus Suomessa: Kokoelma, Multilingual Literature of Finland: Compilation*, szerk. MALPICA, Daniel – MANNINEN, Leena – MARISTO, Joonas – TYHTILÄ, Veera, Helsinki: Suomen PEN, 2021, 28.
- CSÉPKE, Csilla, *Jawbreaker = Sulava. Monikielinen kirjallisuus Suomessa: Kokoelma, Multilingual Literature of Finland: Compilation*, szerk. MALPICA, Daniel – MANNINEN, Leena – MARISTO, Joonas – TYHTILÄ, Veera, Helsinki: Suomen PEN, 2021, 29.
- CSÉPKE, Csilla, *Little Emma = Sulava. Monikielinen kirjallisuus Suomessa: Kokoelma, Multilingual Literature of Finland: Compilation*, szerk. MALPICA, Daniel – MANNINEN, Leena – MARISTO, Joonas – TYHTILÄ, Veera, Helsinki: Suomen PEN, 2021, 30–31.
- CSÉPKE, Csilla, *Nyelvtörő = Sulava. Monikielinen kirjallisuus Suomessa: Kokoelma, Multilingual Literature of Finland: Compilation*, szerk. MALPICA, Daniel – MANNINEN, Leena – MARISTO, Joonas – TYHTILÄ, Veera, Helsinki: Suomen PEN, 2021, 29.
- CSÉPKE Csilla, *Uskallanko mä?*, Észak, 2021/1–2, 110–115.

- DÁNÉL Mónika, *Többskultúrájú terek akcentusai. A többnyelvűség poétikai, irodalomtörténeti és társadalmi lehetőségei*, Partitúra, 2021/1., 13–36.
- DOMOKOS, Johanna – DEGANUTTI, Marianna, *Four major literary code-switching strategies in Hungarian literature. Decoding monolingualism*, Hungarian Studies Yearbook, 2021/1., 43–63.
- GHASEMI, Mehdi (szerk.), *Opening Boundaries: Toward Finnish Heterolinalional Literatures*, Helsinki: Books on Demand, 2019.
- GRÖNSTRAND, Heidi, *Kirjallisuushistoria, kansakunta ja kieli. Monikielisyys metodologisen nationalismin haasteena = Kansallisen katveesta. Suomen kirjallisuuden yllirajaisuudesta*, szerk. Uó et al., Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2016, 38–59.
- GRÖNSTRAND, Heidi – KAURANEN, Ralf – LÖYTTY, Olli et. al, *Johdanto. Yllirajainen kirjallisuudentutkimus ja deterritorialisoiva lukutapa = Uó et al., Kansallisen katveesta. Suomen kirjallisuuden yllirajaisuudesta*, Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura, 2016, 7–37.
- GRÖNSTRAND, Heidi et al. (szerk.), *Kansallisen katveesta. Suomen kirjallisuuden yllirajaisuudesta*, Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2016.
- JAY, Paul, *Global Matters: The Transnational Turn in Literary Studies*, Ithaca: Cornell University Press, 2010.
- LEFEVERE, André, *Mother Courage's Cucumbers. Text, System and Refraction in a Theory of Literature = The Translation Studies Reader*, szerk. VENUTI, Lawrence, London and New York: Routledge, 2000, 239–255.
- MALPICA, Daniel, *Open Call: Multilingual Book on Freedom of Expression (Finland)*. Facebook. Közzétéve: 2020. október 4-én. Online: <https://www.facebook.com/events/suomen-pen-finnish-pen/open-call-multilingual-book-on-freedom-of-expression-finland/348387813028891/> (Letöltés ideje: 2022. április 01.)
- MALPICA, Daniel, *Sulaa, sulautua, kukoistaa (Kirjallisuudesta ja graafisesta suunnittelusta) = Sulava. Monikielinen kirjallisuus Suomessa: Kokoelma, Multilingual Literature of Finland: Compilation*, szerk. MALPICA, Daniel – MANNINEN, Leena – MARISTO, Joonas – TYHTILÄ, Veera, Helsinki: Suomen PEN, 2021, 142.
- MALPICA, Daniel – MANNINEN, Leena – MARISTO, Joonas – TYHTILÄ, Veera (szerk.), *Sulava. Monikielinen kirjallisuus Suomessa: Kokoelma, Multilingual Literature of Finland: Compilation*, Helsinki: Suomen PEN, 2021.
- MANNINEN, Leena, *Monikielisyys ympärillämme – Suomessa, kirjallisuudessa ja tässä kirjassa = Sulava. Monikielinen kirjallisuus Suomessa: Kokoelma, Multilingual Literature of Finland: Compilation*, szerk. MALPICA, Daniel – MANNINEN, Leena – MARISTO, Joonas – TYHTILÄ, Veera, Helsinki: Suomen PEN, 2021, 10.
- NÉMETH Zoltán, *Pluricentrikus nyelv és transzkulturalizmus a kortárs határon túli magyar irodal-makban. = Transzkulturalizmus és bilingvizmus a kortárs közép-európai irodal-makban*, szerk. Uó – Magdalena ROGUSKA, Nyitra: Közép-európai Tanulmányok Kara, 2018, 59–72.
- NÉMETH Zoltán, *Hogyan írjunk transzkulturális irodalomtörténetet?* Partitúra, 2022/1., 3–12.
- NISSILÄ, Hanna-Leena, *„Sanassa maahanmuuttaja on vähän kitkerä jälkimaku“: kirjallisen elämän yllirajautuminen 2000-luvun alussa Suomessa*, Oulu: Olun yliopisto, 2016.
- NISSILÄ, Hanna-Leena, *Women Writers with Im/migrant Backgrounds: Transnationalizing Finnish Literature – Perspectives on the Reception of Debut Novels by Lindén, ElRamly, Abu-Hanna and Salmela = Migrants and Literature in Finland and Sweden*, szerk. RANTONEN, Eila – GRÖNDHAL, Satu, Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2018, 113–138.
- POLLARI, Mikko – NISSILÄ, Hanna-Leena – MELKAS, Kukku et. al: *National, Transnational and Entangled Literatures: Methodological Considerations Focusing on the Case of*

- Finland = Rethinking National Literatures and the Literary Canon in Scandinavia*, szerk. LÖNNGREN, Ann-Sofie et al., Newcastle upon Tyne, 2015, 2–29.
- SCHEIN Gábor, *Az emigráció mint a magyar irodalomtörténeti gondolkodás szerkezeti problémája*, *Irodalomtörténet*, 2019/1., 3–17.
- TALASKIVI, Katri, *Äidinkieli ja kuuluminen Suomen muunkielisten kirjailijoiden kielivalinnoissa*, *Kulttuurintutkimus*, 2019/2., 3–13.
- THOMKA Beáta, *Regénytapszatlat. Korélmény, hovatarozás, nyelvváltás*, Budapest: Kijárat Kiadó, 2018.
- VÁNDOR Judit, *Adaptáció és újrafordítás*, *Fordítástudomány*, 2007/1., 40–57.
- WELSCH, Wolfgang: *Transculturality – the Puzzling Form of Cultures Today. = Spaces of Culure: City, Nation, World*, szerk. FEATHERSTONE, Mike – LASH, Scott, London: Sage, 1999, 194–213.
- WIMMER, Andreas – GLICK SCHILLER, Nina, *Módszertani nacionalizmus és azon túl: nemzetállam-építés, migráció és társadalomtudományok*, *Magyar Kisebbség: Nemzetpolitikai Szemle*, 2005/3–4., 164–210.
- YILDIZ, Yasemin: *Beyond the Mother Tongue. The Postmonolingual Condition*, New York: Fordham University Press, 2012.
- Az interkulturalitás poétikái*, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, 2022. február 24–25.
- Transzkulturalizmus és bilingvizmus 5.* Nemzetközi tudományos konferencia, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, 2022. szeptember 5–6.
- Észak, *Skandinavisztikai folyóirat*, 2021/ 1–2.

Hungarian Poetry in a Finnish Multilingual Anthology, Multilingual Poetry in a Hungarian Literary Magazine

Abstract. In this article I analyse four poems written by Csilla Csépké, a Helsinki based author from Hungary. Initially, three poems were published in the Finnish multilingual anthology *Sulava*, followed by another appearance in the Hungarian literary magazine *Észak*, with an additional fourth poem. I am focusing on the linguistic aspects of her poetry, because Csépké writes simultaneously in three different languages: English, Hungarian and Finnish. In addition, she was the translator for the Hungarian versions of her poems. The close reading of the texts proves that the Hungarian versions are rather rewritings than translations of the original works. I also analyse the different level and types of literary code-switching of the poems. Considering the contextual frame, I apply the latest Finnish and Hungarian theoretical studies written on transnationalism, transculturalism and translanguaging.

Keywords: translanguaging poetry, translation, rewriting, transculturalism, transnationalism

Balázs Renáta
egyetemi tanársegéd
ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem
Finnugor Tanszék
1088 Budapest Múzeum krt. 4/I
balazs.renata@btk.elte.hu